

Gonçal Prohens

Billy Wilder me toca sovint els nassos. Hi ha fets, llibres, pel·lícules, persones, idees sobre les quals sols podem parlar tal com pensem, sense gaires filtres de bona educació... Billy Wilder me toca els nassos, idò, perquè no m'agrada que ningú me dirigisqui cap allà on vol si jo no hi vull anar, o no n'estic molt convençut. Pitjor és ésser conscient de què algú t'està seduïnt i enganyant amb ressorts habitualment previsible, però t'agrada tant la manera com els empra que hi acabes consentint. Amb resistència, és clar, remugant, sense voler, afirmant que això no val, que aquest camí està molt trillat, i que la teva individualitat se'n ressent, però consentint al cap i a la fi.

Això fa Wilder. Quan miro una de les seves, i me trobo rient, Wilder m'acaba de fer una broma-ironia-sarcasme inevitable, d'aquells acudits que has de riure encara que te resistesquis a fer-ho. I més greu, el teu subconscient ha pres bona nota de la idea subliminar que expressa.

Perquè malgrat tot, malgrat ésser un geni, ésser un déu de la comèdia (bé, i dels drames), Wilder és -sobretot- artesà. Agafa la seva complexa màquina d'escriure i la colpeja, directa al fil que té al cap. Sembla que no ha de fer esborranys, no ha de retocar ni ha de reescriure res que no li hagi sortit ja, perquè aquesta màquina la sap manejar fins a l'infinit, i finalment, perquè tu no tens cap més remei que mirar, badar la boca, i riure quan ell ho diu, i sentir passió, o tristesa, o ésser tendre, o plorar, o no-saber-exactament-què-és-el-que-sents, però sabent-tu tranquil·què és el que Wilder vol provocar-te...

Wilder, en el temps, és primer guionista, i després director-guionista d'aquells que han après les enganyifes del cinema ben apreses. Va fer seus els mètodes de feina d'aquells de qui va aprendre de Lubitsch, Siodmark... Va aprendre l'ofici, de veritat que ho va fer. Sap el que vol dir, i sap com dir-ho. Per això, d'entre altres finures, diu a la societat Nord-americana que el seu somni és en realitat un duel permanent entre cretins, (*L'apartament*), que els seus herois són essencialment patètics (*Lemon*), que els seus ideals són mani-



queus (*Un, dos, tres*), a més d'infantils, i que per parlar de Hollywood i de la decadència ningú com un cadàver (*El crepusculo de los dioses*). I ho diu sense quedar exclòs del món i paradís dels artesans perquè ell també ho és. És un immigrant expressionista, tant estilísticament com essencialment. És un pessimista sardònic que t'ho diu provocant-te la rialla, convertint en opereta tot el que toca, en sarcasme del més cruel... Però és un artesà, de no ésser-ho, no hauria dit res. Juga amb les dues coses: en la primera escena de *El cre-*

púsculo de los dioses la botada és que el off sigui el d'un cadàver, i això és el guió. No és, però, igualment magistral que comenci en un pla que vola per sobre la piscina, una grua magnífica, pròpia d'un realitzador que sols parla, com digué Siodmark, amb la il·luminació i l'angle de la càmera?

Wilder, l'artesa, juga amb nosaltres i amb els seus personatges i a sobre és bastant evident que és el que li agrada fer. S'hi rebolca, i du fang fins a les cel·les. Wilder pot signar així un pessimisme irònic desfressat de comèdia.❖

"No pots estafar la naturalesa sense pagar-ne el preu"

José Ferrer a *Fedora*